

“TẠP CHÍ THIẾT KẾ MỸ THUẬT” VÀ NHỮNG CÂU CHUYỆN

ThS. Phan Quân Dũng, ThS. Nguyễn Đắc Thái

I. Câu chuyện về sự hình thành Tạp chí

Trong cuộc sống, rất nhiều người trong chúng ta thường nghĩ rằng mình thích cuốn sách nào thì mua cuốn sách đó để đọc, còn làm sách là việc của người khác. Chẳng mấy ai nghĩ mình sẽ viết hay thiết kế một cuốn sách, họ cảm thấy công việc làm sách thật xa vời, nên ít khi nghĩ rằng chính mình cũng có thể làm sách cho người khác đọc. Đây là nói với tâm tư của người yêu sách, còn những người không thích sách, họ không coi trọng lắm khi nói về sách vì nghĩ rằng nó không liên quan gì tới bản thân họ. Nhưng người ta đã quên mất cả cuộc đời từ nhỏ tới lớn lên, sách đã giúp mình trưởng thành, sách là người bạn không thể thiếu trong cuộc sống.

Chúng ta mua sách, đọc sách và nếu như chúng ta cũng có khả năng viết sách thì tại sao ta không tự làm. Đó là ý tưởng, khoảng cách từ ý tưởng đến hiện thực có thể xa, nhưng quyết định thực hiện trong điều kiện cho phép là điều chúng ta luôn luôn có thể làm được. Để có một cuốn sách, cách đơn giản nhất là bỏ tiền ra mua. Trên thực tế, nhiều người vẫn mua sách, nhưng có đọc nó hay không là một chuyện khác, đôi khi chỉ mua cho thiên hạ thấy mình có sách. Còn chuyện đọc sách, thời nay người ta nói nhiều về “văn hóa đọc”, số người thích sách và hay đọc sách chẳng là bao,

“thiên hạ” bây giờ chỉ thích những câu chuyện “mì ăn liền” mà thôi. Hiện nay nước ta ngày càng phát triển về kinh tế, trong đó có sự phát triển về hệ thống giáo dục, nhu cầu xã hội cần có những cuốn sách có chất lượng về chuyên môn, cần trao đổi về kiến thức thông qua sách báo, đây là vấn đề chung trong xã hội, còn câu chuyện để thiết kế một cuốn sách theo đúng nghĩa của sách lại là một vấn đề khác. Không phải muốn làm một cuốn sách là có thể làm ngay, đôi lúc muốn làm một cuốn sách phải chờ đợi theo năm tháng, gom góp những điều kiện cần và đủ, lúc đó mới có thể nghĩ tới làm sách. Tôi xin chia sẻ với bạn đọc về hành trình ra đời cuốn Thiết kế Mỹ thuật, Tạp chí sinh viên Mỹ thuật Văn Lang và những điều kiện cần khi làm công việc này.

Điều kiện đầu tiên để làm ra một cuốn sách chính là chất lượng nội dung của cuốn sách: nội dung là gì; ai viết bài; ai cung cấp hình ảnh, tư liệu; đối tượng người đọc là tầng lớp nào; chất lượng sách ra sao để thu hút người đọc quan tâm... Đó là một loạt các vấn đề cần được giải quyết khi làm sách. Làm sách về giáo dục, yêu cầu đầu tiên là bản thân sách phải có ý nghĩa đào tạo, các bài học của sinh viên phải đảm bảo được tính học thuật, tính

thực tế và điều quan trọng là được xã hội, giới chuyên môn chấp nhận về chất lượng đào tạo. Có những yếu tố đó chúng ta mới dám làm sách. Khi sách phát hành cũng chính là khi chúng ta công khai chất lượng đào tạo và khẳng định chính mình, đồng thời đương đầu với những thử thách còn yếu kém, ghi nhận đóng góp của bạn đọc, giới chuyên môn.

Từ những năm 2008-2009, khi sinh viên khóa 10 tốt nghiệp, tôi ngắm nhìn các bài học, bài tốt nghiệp của các em và đã nghĩ rằng khoa MTCN trường Văn Lang nhất định sẽ phải có những cuốn sách tư liệu ghi lại quá trình hoạt động của sinh viên. Thời gian đầu rất nhiều khó khăn, những bước đi còn lúng túng, vừa chỉnh trang cơ sở vật chất cho phù hợp với chuyên môn, vừa điều chỉnh chương trình đào tạo, việc "chuyển nhà" (từ Cơ sở 1 sang Cơ sở 2) và "chia đàn" (phân thành bốn ngành học khác nhau) của khoa MTCN đã tốn rất nhiều công sức, các bài học mang tính sáng tạo trôi qua cho tôi một cảm giác tiếc nuối, hình như mình đã bỏ lỡ một điều gì đó.

Thời gian trôi qua, các khóa 10, 11 ra trường, lúc này để ra một cuốn sách là điều chưa thể làm được. Trên thực tế, xã hội chưa có nhiều người biết đến khoa MTCN trường Đại học Văn Lang, ngay các thầy cô của khoa cũng chưa dám khẳng định sinh viên mình ra trường có đủ khả năng chuyên môn, đáp ứng được nhu cầu xã hội. Tất cả cần phải chờ đợi những kết quả kiểm tra thông tin, và những tiếng vọng từ xã hội sau một thời gian. Thật đáng mừng khi khóa 10 – khóa đầu tiên ra trường

đã đứng vững, lấy đà cho các đàn em noi theo.

Khóa 12 bắt đầu có bước đột phá. Năm 2010, chúng tôi mạnh dạn đưa ngành Thiết kế Đồ họa vào hệ thống trình bày triển lãm tốt nghiệp, một hình thức mới trong thời điểm hiện tại ở nước ta, hơn nữa đây là hình thức kiểm chứng công khai chất lượng đào tạo với xã hội. Những lo ngại dần tan đi, niềm tin đến với thầy cô, đến với sinh viên, các thông tin tốt của báo-đài và những đánh giá của giới chuyên môn đã thúc giục chúng tôi phải nghĩ đến công việc triển khai làm sách cho khoa MTCN. Không thể chờ đợi thêm nữa, lúc này là thời điểm chúng tôi phải làm sách, tất cả những sáng tạo của sinh viên sẽ được ghi lại. Sách chính là niềm hãnh diện, là dấu ấn của sinh viên – thầy cô, dấu ấn của thời gian. Sách còn là những tư liệu học tập cho các thế hệ sau cập nhật.

Điều kiện thứ hai để phát hành một cuốn sách: ai sẽ là người làm sách? Thông thường để làm ra cuốn sách tạp chí, người ta luôn nghĩ đến cần có một đội ngũ chuyên làm sách báo, trên thực tế thì đúng như vậy, cần có một đội ngũ chuyên nghiệp mới làm sách được, phải có ban biên tập, có dân báo chí, có đội phụ trách săn tin, viết bài, có những người chuyên trách về hình ảnh, những tay thiết kế chuyên nghiệp và cả những chuyên gia về in ấn..., và nhiều thứ khác nữa. Trong khi đó, chúng tôi thiếu nhiều thứ, nhưng có một lợi thế duy nhất là chúng tôi có "nghề". Thời gian đầu lực lượng giảng viên mỏng, tập trung chủ yếu vào

chương trình giảng dạy, loay hoay với đề cương, bài giảng, cập nhật với những lỗ hổng kiến thức. Hơn nữa, bốn ngành đào tạo của khoa: Thiết kế Đồ họa, Tạo dáng Công nghiệp, Thiết kế Thời trang và Thiết kế Nội thất chưa có những nhân vật trụ trì cho từng ngành, lúc này chúng tôi cũng chưa thể làm sách được. Thời gian cứ dần trôi, đến năm 2011, đội ngũ giảng viên trong khoa MTCN đã lớn mạnh và đã làm được nhiều thứ khác, ngoài giảng dạy. Chúng tôi có "nghề", chúng tôi có "tâm", chúng tôi đoàn kết, những điều đó chứng tỏ chúng tôi sẽ làm được nhiều thứ, trong đó có việc xây dựng về cuốn sách, tuy còn nhiều hạn chế nhưng tôi nghĩ rằng đã đến thời điểm xây dựng cuốn sách, bắt đầu từ những việc nhỏ nhất. Ban đầu, chúng tôi chưa biết gọi tên sách là gì, mỗi người đóng góp một ý kiến. Qua trao đổi với Trung tâm Thông tin, Ban Giám hiệu và các bạn đồng môn, chúng tôi quyết định đặt tên cho đứa con tinh thần của mình là THIẾT KẾ MỸ THUẬT - Tạp chí sinh viên Mỹ thuật Văn Lang.

Nếu chỉ cần chất lượng nội dung cuốn sách và một đội ngũ nhiệt huyết thì chưa đủ để làm nên câu chuyện về cuốn sách THIẾT KẾ MỸ THUẬT. Điều kiện thứ ba theo tôi rất quan trọng không kém gì hai điều kiện trên, đó là lòng tin và sự ủng hộ của cấp lãnh đạo. Công việc làm sách khá phức tạp và nhạy cảm vì mang tính truyền thông mạnh, nếu người trực tiếp làm sách lơ là, việc truyền thông có chút sai lệch sẽ đưa đến những hậu quả không lường trước – đó cũng chính là nỗi lo ngại

của các cấp lãnh đạo. Cuốn sách THIẾT KẾ MỸ THUẬT - Tạp chí sinh viên Mỹ thuật Văn Lang ra đời trong niềm tin của Hội đồng quản trị, Ban Giám hiệu, đặc biệt là TS. Nguyễn Dũng - Hiệu trưởng Nhà trường. Khi đặt vấn đề xin nhà trường cho phép chúng tôi làm sách, ông đã tin chúng tôi, tin vào một đội ngũ giảng viên, tin vào một khoa mới trưởng thành mới sáu tuổi, chúng tôi được niềm tin không chỉ từ Ban lãnh đạo nhà trường mà còn có những người ở nhiều khoa khác nhau, các phòng ban trong trường đều ủng hộ.

Quá trình hình thành cuốn sách Thiết kế Mỹ thuật khá gian nan, ngoài những khó khăn trong quá trình thiết kế về chuyên môn, còn có những khó khăn khác rất quan trọng. Có người hỏi chúng tôi lấy tiền ở đâu ra để làm sách? Khi thiết kế gần hoàn tất chúng tôi vẫn chưa biết làm cách nào để in ấn, phát hành. Tôi biết nhà trường hỗ trợ một phần, nhưng phần còn lại muốn cuốn sách ra đời chúng tôi phải năng động và quyết tâm nhiều hơn nữa. Quả thực ý nghĩ quyết tâm làm cuốn sách thôi thúc chúng tôi. Tôi nghĩ, tập thể khoa Mỹ thuật có đầy đủ các điều kiện cần thiết: về chất lượng chuyên môn, có đội ngũ thầy cô tuyệt vời và có lòng tin của mọi người, lòng tin của Ban Giám hiệu, chúng tôi đã vượt qua những thử thách, đứa con tinh thần của chúng tôi đã sinh ra và tồn tại. Tôi muốn nói với bạn đọc rằng, cuốn sách THIẾT KẾ MỸ THUẬT đầu tiên tháng 10/2011 là DẤU ẤN VỀ THỜI GIAN sau 6 năm miệt mài lao động của các thầy cô và sinh viên. Sau 6 năm chúng tôi mới hoàn

thành được cuốn sách và cuốn thứ hai tiếp nối ra đời trong không khí cận kề ngày Tết Nhâm Thìn là một nỗ lực đáng ghi nhận nữa. Phát hành được sách đến tay sinh viên - thầy cô trong những ngày cuối năm tuy có phần vất vả, và có thể còn có những thiếu sót, nhưng chúng tôi luôn tự hào về những gì chúng tôi đã làm được.

II. Câu chuyện về kinh nghiệm xây dựng Tạp chí

1. Định hướng từ nhu cầu thực tế

Tạp chí Thiết kế Mỹ thuật ra đời xuất phát từ nhu cầu của sinh viên về một nơi chính thống để trao đổi học thuật, nghiên cứu và tìm hiểu chuyên môn ngành học; là nơi giao lưu, tương tác giữa sinh viên, giảng viên và các chuyên gia trong ngành. Thứ hai, tạp chí ra đời nhằm tạo sự liên kết giữa người học với nhu cầu xã hội đối với lĩnh vực sinh viên đang theo học, vì thông qua các đề án tốt được chọn đăng tải trong tạp chí, sinh viên có thể tự giới thiệu mình với doanh nghiệp. Và từ một hướng nhìn khác, mỗi cuốn sách được phát hành cũng chính là nơi các nhà tuyển dụng giao lưu, tìm kiếm ứng viên cho doanh nghiệp của mình. Do vậy, có thể nói ẩn phẩm là kênh thông tin tốt, có sự chọn lựa về chuyên môn và mang tính học thuật cao, làm cầu nối cho tất cả các đối tượng hoạt động trong lĩnh vực Mỹ thuật ứng dụng.

Hàng năm, Khoa MTCN có khoảng 300 sinh viên tốt nghiệp, có hàng trăm đề án thuộc cả 4 chuyên ngành đào tạo mang tính ứng dụng cao, đáp ứng nhu cầu xã hội, do chính sinh viên nghiên cứu sáng

tác. Những tác phẩm đó cần được tổ chức lại một cách hệ thống, chọn lọc, phân tích để giới thiệu đến xã hội và các nhà sản xuất, tạo điều kiện nâng tầm sản phẩm thiết kế thành những sản phẩm thực thụ phục vụ nhu cầu xã hội.

Thông qua tạp chí Thiết kế Mỹ thuật, sinh viên được mở rộng kiến thức từ những bài viết của các chuyên gia về nhiều khía cạnh trong ngành, kiến thức về những giá trị văn hóa, lịch sử truyền thống, nhận định, phân tích về những tác phẩm kinh điển, các trường phái, trào lưu nghệ thuật hiện đại.

Đối với sinh viên đang học tập tại trường, tạp chí Thiết kế mỹ thuật còn là cuốn cẩm nang hữu ích, sinh viên khóa dưới có thể tham khảo, học hỏi từ đàn anh khóa trên; là nơi tìm kiếm ý tưởng, kinh nghiệm học tập thông qua phân tích đánh giá những đồ án của năm trước; là động lực khuyến khích sinh viên nỗ lực học tập để có những sản phẩm thiết kế tốt. Đồ án được chọn in trong tạp chí là minh chứng cho một quá trình học tập, làm việc nghiêm túc của sinh viên bởi chúng được đánh giá cao về chất lượng chuyên môn. Đây cũng là niềm tự hào, hãnh diện của sinh viên với bạn bè, gia đình và xã hội.

Chuyên mục giao lưu sản phẩm thiết kế với các trường bạn trong tạp chí Thiết kế mỹ thuật giúp sinh viên MTCN Văn Lang ngày một mạnh dạn, tự tin hơn khi thấy khả năng chuyên môn của mình không hề thua kém sinh viên các trường khác, thậm chí còn có những yếu tố vượt trội hơn. Tạp chí còn giới thiệu những cuộc

thi mang tính học thuật chuyên môn cao trong và ngoài nước, cung cấp thông tin để sinh viên nắm bắt cơ hội, tham gia, cọ xát với thực tế ngành nghề đang theo học. Đối với giảng viên trong Khoa, đây cũng là động lực thi đua và áp lực đầu tư chuyên môn cho môn học hiệu quả, nâng cao chất lượng sản phẩm thiết kế của sinh viên. Trong quá trình giảng dạy, các giảng viên luôn ý thức hệ thống hóa các bài tập tốt của sinh viên để tham gia vào ấn phẩm. Quan trọng hơn, việc tham gia viết các bài viết nhận định đồ án của sinh viên, những bài viết mang tính định hướng cho sinh viên các khóa trong tạp chí đã góp phần nâng cao khả năng phân tích và nhận định về học thuật, nâng cao trình độ chuyên môn của giảng viên, đặc biệt đối với lực lượng giảng viên trẻ của Khoa. Ngoài ra, giảng viên cũng được cập nhật, bổ sung kiến thức mở rộng qua việc đọc, tìm hiểu bài viết của các chuyên gia, có ý thức trách nhiệm hơn trong công tác giảng dạy.

Đối với công tác quản lý, với tiêu chí lựa chọn những tác phẩm tốt nghiệp được đánh giá cao từ phía các đối tác doanh nghiệp bên ngoài, tạp chí là một công cụ rà soát, kiểm tra chất lượng từng đồ án, từng giai đoạn đào tạo và chất lượng của sinh viên tốt nghiệp, để từ đó có sự điều chỉnh lại chương trình đào tạo phù hợp nhu cầu xã hội. Thông qua tạp chí Thiết kế Mỹ thuật, Khoa đã mở rộng mối quan hệ với giới chuyên môn và nhiều doanh nghiệp, đặc biệt các tổ chức, hiệp hội như Hội Mỹ thuật Tp. HCM, Hội Mỹ thuật Việt Nam, Hiệp hội chế biến gỗ, Hội Kiến trúc sư... tạo nhiều cơ hội hợp tác và

giao lưu, qua đó kịp thời nắm bắt nhu cầu xã hội để có hình thức đào tạo phù hợp. Mối quan hệ hợp tác tốt với doanh nghiệp cũng là cơ hội để sinh viên được va chạm thực tế nhiều hơn từ khi còn ngồi trên ghế nhà trường.

Tạp chí Thiết kế mỹ thuật còn đóng vai trò ghi lại quá trình hoạt động của Khoa, giúp Ban chủ nhiệm Khoa theo dõi chặt chẽ quá trình xây dựng và phát triển. Trong tình hình hiện nay, việc cạnh tranh giữa các trường đào tạo MTCN khá gay gắt, mỗi cơ sở đào tạo cần phải có hướng đi riêng đảm bảo chất lượng đào tạo. Chính vì thế, việc đánh giá ngoài từ phía các doanh nghiệp tuyển dụng là một điều rất quan trọng. Tạp chí Thiết kế Mỹ thuật ra đời với vai trò tiên phong là ấn phẩm mang tính học thuật, phục vụ nhu cầu học tập của các sinh viên đã góp phần khẳng định vị thế của khoa MTCN trường Đại học Văn Lang tại khu vực phía Nam, tạo được uy tín trong đào tạo và lợi thế trong tuyển sinh hàng năm.

2. Quá trình thực hiện và những khó khăn

Trong quá trình thực hiện Khoa gặp phải một số vấn đề khó khăn. Lực lượng giảng viên cơ hữu phải kiêm nhiệm thêm công việc làm tạp chí nên đôi khi gặp khó khăn về thời gian. Các giảng viên, thành viên tham gia viết bài, biên tập đa phần là họa sỹ và họa sỹ thiết kế, không mạnh về chuyên môn viết và lý luận nên việc biên tập cũng không phải dễ dàng.

Đối với việc xây dựng nội dung tạp chí, Khoa nỗ lực mời gọi các chuyên gia hàng đầu trong ngành tham gia đóng góp

bài viết, xây dựng và tạo uy tín cho tạp chí. Về lâu dài, được sự ủng hộ của nhà trường, Khoa đã xây dựng chế độ nhuận bút và thù lao trên cơ sở quy định của nhà trường. Sau 2 số được xuất bản, Khoa đã tập trung nhiều hơn vào các bài viết phân tích nhận định, đánh giá, lồng thêm thông điệp và kiến thức chuyên môn trong các đồ án sinh viên, giúp các bạn có điều kiện học hỏi từ thực tế.

Những người tham gia biên tập tạp chí luôn cố gắng khai thác nhiều mảng đề tài, phong phú và đa dạng hơn, giúp sinh viên mở rộng kiến thức, có thêm hiểu biết ngoài chuyên ngành. Tăng cường những bài viết mang tính học thuật chuyên sâu, bám sát nhu cầu tìm hiểu, tra cứu của người đọc. Ngoài ra, Khoa cũng cố gắng tạo sự kết nối với các doanh nghiệp lớn liên quan đến ngành thông qua việc quảng cáo, tự giới thiệu, nhằm thiết lập mối quan hệ, để sinh viên được tham quan môi trường làm việc thực tế, tiếp cận với công nghệ hiện đại; tạo cơ hội việc làm cho sinh viên sau khi tốt nghiệp, tăng uy tín của Khoa và Nhà trường trong giới chuyên môn bên ngoài; đồng thời là nguồn thu thêm để giảm chi phí đầu tư của nhà trường.

Về hình thức thiết kế, Khoa đã xác định tạp chí là ấn phẩm mang tính chuyên môn cao và là bộ mặt của Khoa nên ngay từ đầu, công tác thiết kế và xây dựng hình ảnh luôn được quan tâm và chăm chút.

Những người tham gia thiết kế đã có sự nghiên cứu, học tập từ các tạp chí nổi tiếng trên thế giới cả về nội dung và kỹ thuật; cố gắng hoàn thiện khâu thiết kế, nâng cao chất lượng và quy chuẩn thiết kế qua kinh nghiệm từ các số đã xuất bản trước, tiết kiệm thời gian, công sức và tiền bạc trong quá trình làm. Việc in ấn tạp chí cũng là dịp để các giảng viên tham gia thiết kế học hỏi về chuyên môn, kinh nghiệm thực tế, nâng cao kiến thức in ấn để truyền đạt cho sinh viên trong quá trình hành nghề sau này.

Với mong muốn để tạp chí Thiết kế Mỹ thuật thực sự là cầu nối giữa sinh viên, giảng viên với các chuyên gia, gắn kết hoạt động đào tạo với các hoạt động chuyên môn bên ngoài xã hội, các thành viên tham gia công tác biên tập không ngừng cố gắng khắc phục những hạn chế, khó khăn, nâng cao chất lượng nội dung và hình thức, góp phần giữ vững và phát huy đặc trưng của khoa MTCN trường ĐH Văn Lang. Việc hình thành một cuốn tạp chí chuyên ngành đã là điều khá khó khăn so với nội lực hiện tại của Khoa, việc duy trì và phát triển để tạp chí thực sự hiệu quả, đáp ứng nhu cầu càng khó khăn hơn, đòi hỏi sự nỗ lực rất lớn của tập thể giảng viên của Khoa, sự ủng hộ của Ban giám hiệu, các Khoa/Ban và các đơn vị chức năng khác trong trường.

ThS. Phan Quân Dũng, Trưởng Khoa

***ThS. Nguyễn Đắc Thái, Phó Trưởng Khoa
Mỹ thuật Công nghiệp***